

FEITEN GENOEG...

Inhoud

1. Wetenschappers in witte jassen tegenover dominees in zwarte pakken 7
2. De iconen van de evolutie 18
3. Twijfels over het darwinisme 32
4. Waar de wetenschap het geloof ontmoet 75
5. Het bewijs uit de kosmologie: het begon met een knal 102
6. Het bewijs uit de natuurkunde: de kosmos op het scherp van de snede 136
7. Het bewijs uit de astronomie: de bevoorrechte planeet 168
8. Het bewijs uit de biochemie: de complexiteit van moleculaire machines 213
9. Het bewijs uit de biologische informatie: de uitdaging van het DNA en de oorsprong van het leven 242
10. Het bewijs uit het bewustzijn: het mysterie van de geest 273
11. Samen een sterk pleidooi voor een Schepper 303

Studievragen 327

Noten 335

Index 351

Wetenschappers in witte jassen tegenover dominees in zwarte pakken

De deadline van de middageditie kwam akelig dichtbij en de gejaagde redactie van de *Chicago Tribune* bruiste van activiteit. In afgeschermden hoeken stonden telexen te ratelen, loopjongens renden van het ene bureau naar het andere, en verslaggevers zaten in uiterste concentratie over hun typemachines gebogen. Redacteuren stonden te schreeuwen door de telefoon, terwijl aan de wand boven hen een enorme klok de minuten wegtikte.

Een loopjongen worstelde zich bij de stadsredactie naar binnen en gooidde drie gloednieuwe exemplaren van de *Chicago Daily News* ergens op een bureau. De assistent-stadsredacteuren gristen de kranten van het bureau en begonnen koortsachtig de voorpagina te lezen om te zien of de concurrentie hen misschien ergens mee voor was geweest.

‘Mmmm,’ bromde één van hen, en in één beweging scheurde hij er een artikel uit. ‘Maak dit goed!’ brulde hij en draaide zich om naar een verslaggever die dom genoeg was om iets te dichtbij te komen. Zonder ernaar te kijken, greep de verslaggever het stuk uit zijn handen en ging naar zijn bureau om snel wat telefoontjes te plegen, zodat hij een soortgelijk verhaal kon schrijven.

Verslaggevers bij het stadhuis, het gerechtsgebouw, het regeringsgebouw van de staat Illinois en het politiebureau belden de stadsredacteuren op om hun verhaal aan te prijzen. Wanneer een redacteur de situatie in het kort had aangehoord, hield hij zijn hand op de telefoon en vroeg zijn baas, het hoofd van de stadsredactie, hoe hij het artikel moest aanpakken.

‘Auto werd door de politie achtervolgd en botste op een bus,’ riep er één naar het hoofd. ‘Vijf gewonden, niemand ernstig.’

‘Schoolbus?’

‘Stadsbus.’

Het hoofd van de stadsredactie keek bedenkelijk. ‘Drie alinea’s.’

‘Drie alinea’s,’ herhaalde de redacteur tegen de verslaggever en verbond hem door naar een andere journalist die de details zou overnemen en daarna het artikel in een paar minuten persklaar zou maken.

Het was 1974. Ik was nog een groentje en had mijn studie journalistiek net drie maanden daarvoor afgerond. Sinds mijn veertiende had ik voor allerlei krantjes geschreven, maar dit was het echte werk. Ik was nu al verslaafd aan de adrenaline.

Maar op die bewuste dag voelde ik me langs de zijlijn staan. Ik slenterde naar de ‘in’-bak van de stadsredactie en gooide mijn verhaal erin. Het stelde niet veel voor: een artikeltje van één alinea over twee zelfgemaakte bommen die ergens in een buitenwijk waren ontploft. Het was bestemd voor sectie drie, pagina tien, in de rommelrubriek van ‘korte stadsberichten’. Maar mijn kansen zouden snel keren.

De assistent-hoofdredacteur stond voor de deur van zijn glazen kantoor en wenkte me. ‘Kom’s hier!’

Ik liep naar hem toe. ‘Wat is er?’

‘Moet je zien.’ Hij gaf me een persbericht in handen. Zonder te wachten tot ik het gelezen had, begon hij me bij te praten.

‘Gekkenhuis in West-Virginia,’ zei hij. ‘Mensen worden beschoten, er worden bommen naar scholen gegooid – en dat allemaal omdat een paar van die heikneuters kwaad zijn over de schoolboeken.’

‘Je meent het,’ zei ik. ‘Daar zit een goed verhaal in.’

Ik keek het bericht vluchtig door en het viel me al snel op dat het ging over predikanten die de schoolboeken ‘atheïstisch’ noemden, en over bijeenkomsten in kerken. Meteen had ik mijn vooroordelen klaar.

‘Christenen, zeker,’ zei ik. ‘En dan hebben ze het over naastenliefde. Maar natuurlijk veroordelen ze niemand.’

De assistent wenkte me mee naar een brandkast langs de muur, draaide aan het cijferslot, opende de kast en pakte er twee stapels bankbiljetten uit.

‘Ga naar West-Virginia en zoek uit hoe dit zit,’ zei hij en drukte mij de zeshonderd dollar onkostenvergoeding in de hand. ‘Ik wil een verhaal voor de vroege editie van aanstaande zondag.’

Dit betekende dat ik niet veel tijd had; het was immers al maandagmiddag. Ik wilde weglopen, maar de redacteur greep me bij de arm.

‘Nog één ding,’ zei hij. ‘Kijk wel uit.’

Ik snapte hem niet. ‘Wat bedoel je?’

Hij wees naar het bericht dat ik in mijn hand hield. ‘Die heikneuters

hebben de pest aan verslaggevers. Ze hebben er al twee in elkaar geslagen. De situatie is explosief. Doe dus geen domme dingen.’

Ik wist niet of ik nu bang was of blij, of allebei tegelijk, maar uiteindelijk maakte het niet uit. Ik zou hoe dan ook alles moeten doen om dat verhaal te krijgen.

Maar de ironie ontging mij niet. Deze lui waren volgelingen van die man die had gezegd: ‘Zalig zijn de vreedstichters.’ En nu moest ik op mijn tellen passen om geen pak slaag te krijgen.

‘Christenen...’ mompelde ik. Hadden ze die bekende woorden van een scepticus niet gehoord, dat de moderne wetenschap het christelijk geloof al lang in zoutzuur had opgelost?¹

Is het Darwins schuld?

Toen ik de volgende dag in Charleston aankwam en begon rond te snuffelen voor mijn verhaal, merkte ik meteen dat er in de hele omgeving een gespannen sfeer hing, van de glanzende kantoren in de binnenstad tot de kleinste gehuchten in het bos. Veel ouders hielden hun kinderen thuis, mijnwerkers hielden wilde stakingen, er was op lege schoolbussen geschoten, mensen hadden brandbommen naar lege klaslokalen gegooid en stakers liepen rond met leuzen als: ‘BOERENHEIKNEUTERS HEBBEN OOK RECHTEN.’ Er waren al twee mensen ernstig gewond geraakt door het geweld, en intimidaties en bedreigingen waren aan de orde van de dag.

De radio en de televisie mochten zich bezighouden met de dagelijkse ontwikkelingen, ik wilde een samenvattend artikel schrijven over wat er precies achter het conflict zat. Vanuit mijn hotel maakte ik afspraken met de sleutelfiguren in het conflict en stapte daarna in mijn huurauto om hen thuis, in een restaurant, op school of op kantoor te interviewen. Al snel merkte ik dat alleen al het noemen van het woord ‘schoolboek’ hier enorm veel losmaakte en dat iedereen een zeer uitgesproken mening had over de kwestie.

‘Als het aan die boeken lag, zouden onze kinderen hun geloof vaarwel moeten zeggen. Ze zouden wel respect moeten hebben voor dienstweigeraars en andere relschoppers, maar niet meer voor hun ouders,’ zei de domineesvrouw vastbesloten toen ik haar op de veranda van haar huis interviewde. Ze was nog maar pas gekozen tot lid van het schoolbestuur en leidde het protest tegen de schoolboeken.

Een actievoerster uit de regio was net zo uitgesproken in haar mening, maar stond aan de andere kant. ‘Voor het eerst staat er in de schoolboeken wat Amerika precies is,’ vertelde ze me. ‘Ik vind het fantastisch! Voor mij staat “Amerika” voor een open houding waar iedereen een stem heeft – en dus niet alleen blanke protestanten.’

Het schoolhoofd, dat zijn ontslag had genomen op het hoogtepunt van het conflict, schudde misprijzend zijn hoofd, toen ik vroeg wat hij ervan dacht. ‘De mensen hier zijn dolgedraaid,’ verzuchtte hij. ‘Beide partijen zitten verkeerd.’

Intussen waren 96.000 exemplaren van driehonderd verschillende schoolboeken voorlopig uit de leslokalen verwijderd en in dozen opgeslagen in een magazijn even buiten Charleston. Daaronder waren bekende boeken over het heelaal*, over de evolutie van de mens en over de grote wetenschappelijke ontdekkingen, maar ook klassiekers als *Heer der vliegen*, *Gekluisterde levens*, *Moby Dick*, *De oude man en de zee*, *Animal Farm* en *De Republiek* van Plato.

Waar waren de mensen zo boos over? Veel mensen zeiden dat ze kwaad waren over het ‘ethisch relativisme’ dat in bepaalde boeken zou worden uitgedragen. In één van de schoolboeken stond bijvoorbeeld een verhaal over een kind dat geld had gestolen van een winkelier. De scholieren moesten daarbij de volgende vraag beantwoorden: ‘De meeste mensen vinden bedriegen slecht. Kun je een situatie bedenken waarin het gerechtvaardigd zou zijn om iemand te bedriegen? Beschrijf de situatie. Vertel ook waarom je dat vindt.’ Ouders pakten dit op als het ondermijnen van de christelijke waarden die zij hun kinderen probeerden bij te brengen.

‘Wij proberen onze kinderen te leren om het goede te doen,’ vertelde een ouder die zichtbaar gefrustreerd was. ‘En dan staat er in die boeken dat slechte dingen soms goed zijn. Dat is gewoon niet wat wij geloven! De Tien Geboden zijn de Tien Geboden en daarmee uit.’

Maar er speelde meer mee in dit alles: een groeiende angst voor de toekomst, voor veranderingen, voor nieuwe ideeën, en voor een culturele omslag. Ik voelde de onderhuidse frustratie van de mensen over de moderne tijd die de basis van hun geloof begon weg te spoelen. ‘De meeste demonstranten protesteren tegen een wereld die verandert,’ las ik in de *Charleston Gazette*.

Dit achterliggende probleem werd me duidelijk tijdens een gesprek

---

* ook universum

met een plaatselijke zakenman, in een snackbar in Charleston. Toen ik hem vroeg waarom hij zich zo druk maakte over de schoolboekenaffaire, pakte hij een krantenknipsel uit zijn zak.

‘Moet je horen wat dit taalboek onze kinderen leert,’ zei hij en las iets voor uit het schoolboek dat in het artikel werd geciteerd. “Lees in het bijbelboek Genesis over de theorie dat er een goddelijke oorsprong zou zijn en ook het verhaal van de toren van Babel. Je moet één of meer interpretaties van deze verhalen kunnen geven.”

Vol walging gooide hij het papiertje op tafel. ‘De theorie dat er een goddelijke oorsprong zou zijn? Het Woord van God is geen *theorie!* Als je God uit de schepping weghaalt, wat hou je dan over? Evolutie? Die wetenschappers willen onze kinderen wijsmaken dat de goddelijke oorsprong slechts een theorie is waar domme mensen in geloven, maar dat de evolutie daarentegen een wetenschappelijk bewezen feit zou zijn. Niets van waar. En dat is in feite het hele probleem.’

Ik hield mijn hoofd schuin. ‘Wilt u soms zeggen dat Darwin hier verantwoordelijk voor is?’

‘Laat ik het zo zeggen,’ zei hij. ‘Als Darwin gelijk heeft, dan zijn wij niet meer dan een stel ontwikkelde apen. Dan klopt er niets van de Bijbel en dan is er geen God. En als God niet bestaat, dan is er ook geen verschil tussen goed en kwaad. Dan mogen we in iedere situatie onze normen en waarden gewoon zelf verzinnen. Alles waar we in geloven, is dan nergens meer op gebaseerd en daarom gaat dit land zachtjes aan naar de bliksem. Of het Darwins schuld is? Ik zal het zo zeggen: Mensen moeten kiezen tussen wetenschap en geloof, tussen evolutie en de Bijbel, tussen de Tien Geboden en een ethiek van bedenk-zelf-maar-iets. Wij hebben onze keus gemaakt en daar blijven we bij.’

Hij nam een slok bier. ‘Hebt u de handleiding voor de leerkrachten gelezen?’ vroeg hij. Ik schudde mijn hoofd. ‘Volgens die handleiding moeten de schoolkinderen het bijbelverhaal van Daniël in de leeuwenkuil vergelijken met die mythe over een leeuw. Weet u welke ik bedoel?’

‘Androcles en de leeuw?’ vroeg ik. Ik bedoelde de mythe van Aesopus, over een ontsnapte slaaf die in het bos een leeuw tegenkwam met een doorn in zijn poot en het dier van de doorn bevrijdde. Later werd de slaaf, die weer gevangen genomen was, veroordeeld om te worden opgegeten door een leeuw in het Colosseum in Rome, als vermaak voor de massa. Maar wat bleek: het was dezelfde leeuw waarmee hij bevriend was geraakt. In plaats van hem op te eten, likte het dier vriendelijk zijn hand.

De keizer was er zo van onder de indruk dat de slaaf werd vrijgelaten.

‘Ja, die,’ zei de zakenman met een patatje in zijn hand. ‘Wat leren onze kinderen als ze dit met de Bijbel moeten vergelijken? Dat de Bijbel een sprookjesboek is? Dat het allemaal één grote mythe is? Dat je de Bijbel mag interpreteren zoals je dat verdorie zelf wilt, ook als de echte boodschap daarmee volledig verkracht wordt? We moeten hier een eind aan maken. Ik zal niet toelaten dat een paar van die gestudeerde mannetjes het geloof van mijn kinderen kapot maken.’

Nu kreeg ik het gevoel dat ik eindelijk bij de wortel van het probleem was gekomen. Ik krabbelde zijn woorden allemaal zo goed mogelijk neer, maar ik moest me inhouden om geen discussie met hem aan te gaan.

Wist hij dan werkelijk niet dat de evolutie een wetenschappelijk bewezen *feit* is? Had hij niet in de gaten dat het in deze tijd van wetenschap en techniek gewoon nergens op slaat om te geloven in oude mythes, in een God die de wereld heeft geschapen en de mens naar zijn eigen beeld heeft gemaakt? Wilde hij echt dat zijn kinderen zich bleven vastklampen aan dit soort religieuze kinderpraatjes die al zo overduidelijk ontkracht waren door de moderne kosmologie, astronomie, zoölogie, vergelijkende anatomie, geologie, paleontologie, biologie, genetica en antropologie?

Bijna wilde ik zeggen: ‘Maar wat *is* dan het verschil tussen *Daniël in de leeuwenkuil* en *Androcles en de leeuw*? Het zijn toch allebei sprookjes?’ Maar ik was niet gekomen om ruzie te maken, ik was gekomen om hier een verhaal over te schrijven. Een bizar verhaal, zo bleek.

In deze tijd, aan het einde van de twintigste eeuw, een tijdperk waarin we kernenergie hebben ontdekt en op de maan zijn geweest, in een tijd waarin we fossielen hebben gevonden die de evolutie keihard bewijzen – in deze tijd zetten een paar religieuze fundamentalisten een hele regio op zijn kop, en waarom? Omdat ze hun onbenullige, religieuze folklore niet kunnen loslaten. Het ging tegen alle logica in.

Ik dacht even na. ‘Eén vraag nog,’ zei ik. ‘Twijfelt u ooit wel eens?’

Hij maakte een gebaar met zijn hand alsof hij het hele heelal wilde aanduiden. ‘Kijk eens naar de wereld om je heen,’ zei hij. ‘Overal kun je de hand van God in zien. Dat staat voor mij zo vast als een huis. Hoe wilt u de natuur en de mens anders verklaren? En God heeft ons gezegd hoe we moeten leven. Als wij, mensen, ons niets van Hem aantrekken, dan hebben we allemaal een heel groot probleem.’

Ik pakte de rekening. ‘Bedankt voor het geven van uw mening,’ zei ik.

Terechtstaan in West-Virginia

Dit kon ik allemaal prima gebruiken voor mijn verhaal, maar er ontbrak nog iets. Alle leiders die ik had geïnterviewd, hadden het geweld bestempeld als het betreuenswaardige werk van een stelletje heethoofden. Om het verhaal compleet te krijgen, zou ik ook in contact moeten komen met de zwakkere deelnemers aan het conflict. Ik wilde in mijn verhaal iets laten voelen van de woede van hen die niet voor geweld terugschrokken. Al snel deed er zich een gelegenheid voor.

Ik hoorde dat er die vrijdagavond een bijeenkomst was gepland in Campbell's Creek, een afgelegen dorp diep in de bossen. Boze ouders die hun kinderen thuis hielden van school, zouden stemmen of ze daar nog langer mee zouden doorgaan. De gemoederen waren daar behoorlijk verhit geraakt en volgens de verhalen wilden ze er geen verslaggevers bij hebben. De manier waarop ze in de grote kranten als boerenheikneuters waren neergezet, was slecht gevallen en daarom was deze avond opgezet als een besloten bijeenkomst voor gelovigen, waar iedereen vrijuit zou kunnen spreken.

Dit was mijn kans. Ik zou er proberen te infiltreren om te zien wat er echt aan de hand was. Het leek een goed idee.

Ik maakte een afspraak met Charlie, een topfotograaf die mijn krant hier naartoe had gestuurd om de schoolboekenoorlog op beeld vast te leggen. Samen maakten we het plan om de plattelandsschool binnen te sluipen, waar naar verwachting honderden geïrriteerde demonstranten de tribunes van de sportzaal zouden vullen. Ik zou heimelijk aantekeningen maken en Charlie zou proberen onopvallend wat foto's te maken. We dachten dat het wel zou lukken, als we onopgemerkt in de menigte zouden opgaan. Maar dat dachten we verkeerd.

Onze glimmende nieuwe huurauto stond al in scherp contrast met de stoffige pick-ups en afgereiden auto's die kris-kras op de parkeerplaats stonden. We probeerden zo min mogelijk op te vallen, terwijl we nonchalant tussen de andere laatkomers de sportzaal binnenwandelden. Charlie hield zijn fototoestel onder zijn spijkerjack, maar hij kon zijn lange zwarte haar met geen mogelijkheid verbergen.

In het begin dacht ik even dat we in onze opzet zouden slagen. Met de stroom mee waren we via een zijdeur de sportzaal binnengewandeld. Binnen was er een oorverdovend kabaal. Twee grote tribunes zaten stampvol met opgewonden en geïrriteerde mensen die allemaal door

elkaar heen aan het praten waren, en op de vloer van de zaal was iemand bezig een geluidsinstallatie op te zetten. Charlie en ik bleven bij de deur steken in het gekrioel van mensen die niet verder konden, bij gebrek aan zitplaatsen. Niemand leek aandacht aan ons te besteden.

Een stevige man in een overhemd met korte mouwen en een donkere, smalle stropdas pakte de microfoon en blies erin om te horen of hij aan stond. ‘Mag ik uw aandacht?’ riep hij boven het rumoer uit. ‘We gaan beginnen.’

Iedereen kwam tot rust. Maar terwijl dat gebeurde, be kroop mij het onprettige gevoel dat er steeds meer ogen naar ons keken. ‘Wacht eens even!’ zei de man met de microfoon. ‘Er zijn een paar indringers!’ Hij draaide zich naar Charlie en mij toe en keek ons dreigend aan. De mensen in onze buurt draaiden zich naar ons toe en het werd stil in de zaal.

‘Kom naar voren!’ commandeerde de man en gebaarde dat we naar het midden van de zaal moesten komen. ‘Wie zijn jullie? Jullie hebben hier niets te zoeken!’ De menigte begon ons nu massaal uit te fluiten en uit te jowen. Charlie en ik wisten niet wat we moesten doen en dus stapten we aarzelend naar de man met de microfoon toe. Alle woede de er in die ruimte was, leek zich ineens op ons te richten.

Mijn eerste gedachte was dat ik het niet leuk vond om deel te worden van mijn eigen verhaal. Mijn tweede gedachte was dat we eruit gegooid zouden worden en niet op een zachtzinnige manier. Mijn derde gedachte was dat ze me over dit soort dingen nooit iets hadden geleerd tijdens mijn studie journalistiek.

‘Wat zullen we doen met deze ventjes?’ schreeuwde de man om de mensen op te hitsen. Het publiek raakte nu helemaal op dreef. Het voelde alsof ik terechtstond. Ik had altijd gedacht dat de uitdrukking ‘knikkende knieën’ niet meer dan beeldspraak was, maar op dat moment knikten mijn knieën echt.

‘Weg met ze!’ riep hij.

De deur was onbereikbaar. Nergens was een uitweg. Een paar mannen drongen zich naar voren om ons te grijpen, maar juist op dat moment stond er een vrachtwagenchauffeur op, die ook als predikant werkte, en rukte de microfoon naar zich toe. Hij stak zijn hand op om de mannen tegen te houden.

‘Niet zo snel!’ riep hij. ‘Even wachten! Rustig aan!’ Het was duidelijk iemand die hier gerespecteerd werd. Het rumoer bedaarde. ‘Luister,’ ging hij verder. ‘Ik heb deze verslaggever de afgelopen week overal in de om-

geving gezien en ik zag dat hij mensen van beide kanten interviewde. Ik heb de indruk dat hij een verslag wil schrijven over wat hier echt aan de hand is. Een eerlijk verslag. Laten we hem een kans geven. Laat hem blijven!

De menigte was nog niet echt om. Hier en daar klonk nog wat gebrom. Toen keerde hij zich naar mij toe. 'Jij gaat een eerlijk verslag schrijven, toch?' vroeg hij.

Ik knikte zo geruststellend mogelijk.

De predikant wendde zich weer tot het publiek. 'Hoe zouden we anders onze kant van het verhaal naar buiten moeten krijgen?' vroeg hij. 'Laten we blij zijn met deze kerels en erop vertrouwen dat ze het goede doen!'

Dat leek hen te overtuigen en de stemming sloeg om. Sommige mensen begonnen zelfs te applaudiseren. In plaats van eruit gegooid te worden, kregen we nu een plekje op de voorste rij. Charlie haalde zijn camera's tevoorschijn en begon foto's te maken en ik pakte mijn aantekeningenboekje.

'Winnen zullen we, hoe dan ook'

De predikant nam nu de leiding over de bijeenkomst. Hij wendde zich tot het publiek en hield een boek omhoog over geslachtsziekten. 'Hoe verschrikkelijk ook, dit soort boeken lezen jullie kinderen!' riep hij in het plaatselijke dialect.

Kreten van verbijstering volgden. 'Weg met die boeken!' riep iemand. 'Weg ermee!' echoden anderen door de zaal, alsof ze 'amen' zeiden tijdens een opwekkingsbijeenkomst.

De predikant begon met het boek in zijn hand heen en weer te lopen, terwijl de transpiratievlekken op zijn witte overhemd steeds groter werden.

'Jullie moeten je weerzin overwinnen en deze boeken zelf bekijken, zodat jullie echt begrijpen waar het hier over gaat!' zei hij. 'Jullie kinderen lezen deze boeken misschien wel. Maar dit is niet de manier om onze kinderen iets bij te brengen over seks, los van elke moraal, los van God! En daarom moeten we onze kinderen nog een week van school houden – om deze smerige, on-Amerikaanse en antichristelijke boeken te boycotten!'

De menigte begon woest te applaudiseren. Er stroomde geld in de

emmers die rondgingen voor een bijdrage om de strijd voort te zetten.

In die trant ging de bijeenkomst nog een half uur door. De woorden van de predikant begonnen in een bepaald opzicht te lijken op die van de zakenman die ik eerder had gesproken. ‘We zijn niet geëvolueerd uit slijm,’ zei hij opstandig. ‘We zijn geschapen naar het beeld van de almachtige God. En Hij heeft ons het beste boek ter wereld gegeven om ons te leren hoe we moeten leven!’ De menigte brulde instemmend.

‘We gaan voor niets minder dan de totale overwinning,’ stelde hij. ‘En winnen zullen we, hoe dan ook.’

Op zijn vraag of ze de komende week nog door zouden gaan met de schoolboycot, klonk er een overweldigend ‘ja’ uit de zaal. Nu het doel van de bijeenkomst was bereikt, sloot hij de samenkomst met een kort ‘God zegene jullie’.

Ik had nu genoeg materiaal verzameld om in mijn verhaal verschillende kanten te belichten. Ik ging zo snel als ik kon naar mijn hotel en knalde het stuk eruit voor de zondagseditie. Het kwam op de voorpagina onder de kop *Schoolboekenrel in christelijke regio*. Ik schreef ook een vervolg, een achtergrondartikel dat de volgende dag eveneens op de voorpagina verscheen.²

Op de vlucht terug naar Chicago liet ik mezelf wat onderuit zakken en overdacht mijn belevenissen. Ik concludeerde dat ik me aan mijn belofte aan de predikant had gehouden: ik was eerlijk geweest tegenover beide kanten. Mijn artikelen waren evenwichtig en verantwoord. Maar om eerlijk te zijn: het had me moeite gekost.

Ik had het gevoel dat ik die vrijdagavond in de sportzaal oog in oog had gestaan met het christelijk geloof zoals het echt was: een fossiel. Waarom waren deze mensen niet in staat hun kop uit het zand te trekken en de dingen te zien zoals ze werkelijk waren? De wetenschap had hun God overbodig gemaakt! De moderne wetenschappers in witte jassen waren de middeleeuwse dominees in zwarte pakken definitief te slim af geweest. Darwins evolutietheorie – nee, het vaststaande *feit* van de evolutie – betekende dat er geen universele moraal kon zijn die door één of andere godheid was afgekondigd. Er waren slechts cultureel bepaalde waarden die van plaats tot plaats en van situatie tot situatie verschilden.

Intuïtief besepte ik wat de vooraanstaande evolutiebioloog en historicus William Provine jaren later zou zeggen: Als het Darwinisme gelijk had, zei hij, dan waren er vijf onvermijdelijke conclusies:

Er is geen bewijs voor God.
Er is geen leven na de dood.
Er is geen absolute norm voor goed en kwaad.
Het leven heeft geen hogere betekenis.
De mens heeft geen echt vrije wil.³

In mijn ogen was het conflict in West-Virginia niet meer dan een laatste stuiptrekking van een wereldbeschouwing die pijlsnel aan het verdwijnen was. Meer en meer jonge mensen leerden dat de evolutie onomstotelijk bewezen is, dat wonderen onmogelijk zijn en dat de wetenschap uiteindelijk alles in het heelal zal verklaren. Dit geloof in een onzichtbare God, in engelen en demonen, in een rabbi die lang geleden over water had gelopen, brood en vis had vermenigvuldigd en terug was gekomen uit de dood, zou dus vanzelf afnemen tot het niets meer zou zijn dan een marginaal bijgeloof voor gehuchten als Campbell's Creek.

Wat mij betreft kon die tijd niet snel genoeg komen.